

— Neprihvatljivo.

— Neuspelo?

— Nepobitno.

— Neumesno?

— Nastrano.

Naglašen prvi slog se sudario sa odjekom ostatka reči. Lament je iskosio pogled ka opnama na plafonu osluškujući. Zidovi-saće su bujali. Titraj plamena ih je naizgled nadimao, kao da dišu. Pogled mu se ponovo susreo sa doktorovim. Ditiramb je čekao objašnjenje.

— Čak i ako izbegnemo doslovnu primenu prvog i drugog zakona termodinamike, odnosno, ako prenesemo fizičke veličine na, recimo, duhovne, kojima očigledno pokušavaš da poštapiš svoj obogaljeni primer, pa čak i ako uzmemo Zemlju kao zatvoren sistem, što ona po svakoj logici svakako nije, i dalje ne vidim način na koji ćeš da dokažeš da nečega zapravo ima više, da se višak energije koji bi se stvorio posmatrajući fizičke veličine transponovao na nekakvu duhovnu dobit. — lupio je peharom po površini katafalka koji se nalazio između njih i duboko udahnuo. Ditiramb se nasmešio.

— Jedva si čekao.

— Nestrpljivo.

— Slušaš?

— Ne-strpljivo.

— Dakle, Zemlju svakako uzimamo kao zatvoren sistem, jer, u pravu si, više ne pričamo o fizičkim veličinama. — Ditiramb je svoje izlaganje ukrašavao gestikulacijom spojenog kažiprsta i palca desne ruke. — Dalje, duhovna se dobit, iako nemerljiva, može bar naslutiti. Ako je proračun tačan, dole ih već ima preko šest milijardi. Milijardi!

— To je tvoj garant viška? Broj ljudi?

— Kao jedinih nosioca Duha, da.

— A pada li ti na pamet, dragi moj doktore, da je Duh konačan? Saslušaj... — Pročistio je grlo. — Onako kako to ja vidim tih šest milijardi među sobom mora da podeli konačni Duh. Samim tim je svako dobio manje nego kad je na planeti bilo manje stanovnika. Proporcionalno umanjenju broja raste prosečan udeo. Čak i ako nije tako, radije bih prihvatio tezu po kojoj je u prošlosti bilo viška Duha, pa su pojedinci koje svakako pamtimo kao velike bili u mogućnosti da zahvate više nego što bi čoveku moglo i trebalo da sleduje. U jednakost među ljudima ne veruješ, zar ne? U velike pojedince ne sumnjaš?

— Recimo...

— A gde su oni sad? Gde je Leonardo da Vinči među tih tvojih šest milijardi? Gde su Šekspir i Platon? Podeljeni...

— Duh je jedan, profesore?

— Uslovno rečeno, da.

— Završićeš kao Hegel.

— Dole?

— Još gore.

Lament je prošao prstima kroz masnu crnu kosu. Iz džepa na sakou je izvadio cigaretu i stavio je među usne ne zapalivši. Namrštio se pre nego što je počeo da mrmlja slobodnom stranom usta.

— Vidi, doktore. Kada bi čovečanstvu pružio kocku leda i rekao im da je podele, šta misliš, koliko bi potrajala? Ne odgovaraj. Konačni Duh možemo gledati kao metaforu, kao ilustraciju ponašanja čoveka sledstveno njegovom razmnožavanju. Ljudi su ogledala, imitatori, a što ih je više, sve su skloniji ogledanju. Po mom mišljenju čak i odraz u ogledalu poseduje autentičnost do određenog stepena, ali dovoljno je da si treći, pa da ne postojiš. A njih ima šest milijardi! Znaš li uopšte koliko je jedna milijarda, doktore?

— Prosvetli me.

— Ako napravimo račun u kome je za izgovor bilo kog broja potrebno nešto više od jedne sekunde...

— Možda i više...

— Možda i više, ali neka prosek bude nešto više od jedne sekunde. Čoveku bi bilo potrebno oko šezdeset godina neprekidnog brojanja, dakle od trenutka kada izmili iz majčine utrobe pa do šezdesetog rođendana, bez spavanja, da bi stigao do jedne milijarde. A njih ima šest?

— Šest.

— To je povelika kocka leda, doktore. Dakle, po mom ne tako skromnom mišljenju, ne može biti govora o perpetualnom kretanju bilo kakve vrste. Jedini proces koji se dole odvija mogu nazvati i okarakterisati samo kao umalomnožavanje.

— Hm.

— Sviđa ti se?

— Neizrecivo. — Ditiramb se promeškoltio i zavalio u stolicu. Jednu nogu je stavio na katafalk. — Po tvojoj teoriji, profesore, Duh je konačan i podeljen na stalno rastući broj malih delova, iz čega sam slobodan da zaključim da teži nuli. Duh umire?

— Nezaustavljivo.

— A ljudi su, složićete se, jedini njegovi nosioci?

— Jedini korisnici.

— Može i tako. A šta će se desiti sa čovekom kad Duh umre?

— Ne znam. Verovatno će pronaći suplement.

— Religiju?

— Ne bih rekao.

— Zaista? Uprkos... — Ditiramb je opisao rukom polukrug pokazujući prostor. Zidovi-saće su se mreškali, šafran žuti pod svetlošću sveća.

— To znanje je uskraćeno svakome dole.

— A Duh je konačan zbog kratkog znanja, takođe?

— Recimo da se najveći poraz Duha krije u tri reči: šta s tim?

— Hm. U tom slučaju si potcenio religiju.

— Slušam.

— Pa razmisli. Religija odoleva tvom kobnom pitanju. Duh je konačan, jer nema aksiomatski oslonac, nema temelj, ne sme da se poštapi dogmom?

— Nipošto.

— Nipošto. A religija?

— Hm.

— Naravno da je hm.

— Dakle, smisao čovekovog života je da umre? Tome teže sve religije — da pruže niz olakšavajućih okolnosti pred smrt.

— Da pobede zaborav.

— Strašni zaborav. — Lamentovo lice se izboralo više nego inače. Gledao je u crnu površinu katafalka. Svetlost mu je igrala pred očima i polako se uobličavala u konkretnu misao. Prostorija kao da se stresla. — Osim ako...

— Osim ako...

— Osim ako postoji način da se izbegne zaborav.

— To bi ti pružilo utehu?

— Neopisivu.

— Nastavi.

— Zaborav, konačnost Duha, mogu biti prevaziđeni samo krajem.

— Krajem čega?

— Svega! Kako ne shvataš? Ako ne bude nikog da se seća, neće biti ni zaborava. Ako se čovečanstvo ugasi, ako svet stane, a ja budem svedok takvog događaja, smrt, zaborav i Duh više nisu granice. Videti kraj svega! Kakva predivna uteha! Samo ništavilo je beskonačno!

Zidovi-saće su se zatresli i opne je prelila tama, kao da ih je spolja ulepila crna, gusta tečnost. Na kožastim membranama su se ocrtala ispuščenja, poput vena. Tišinu je ispunilo tromo, preteće dobovanje. Lament je bio uplašen spoznajom. Diritamb se ludački smešio.

- Dakle, sve što želiš je u mojim rukama.
- Št... Šta? — prenuo se profesor.
- Nas dvojica smo ovde od samog početka, zar ne?
- Verovatno...
- Sasvim moguće.
- Ne znam...
- Osećaš. Mi smo granični tegovi. Suprotnosti. Mi smo Ekvilibri-

jum.

Lament je zatvorio oči. Zapušio je uši. Golicao ga je proces ote-  
lotvorenja nečega što je tek uobličio u misao. Dobujući otkucaji su divlje  
bubnjali. Ditirambov glas ih je nadjačao.

— Limbo je oslonac poluge, Mi smo oslonac poluge. Ravnoteža  
celog sveta se zasniva na našem konsenzusu o postojanju. Čuješ li?  
Otkucava. Odbrojava. Čeka me da kažem. Da se saglasim. Da ga uga-  
sim.

Lament je mantrao dve reči: Kraj svega. I dalje je držao ruke na  
ušima iako nije mogao da spreči doktorov teški probojni glas.

— Kraj svega, profesore Lament, kraj svega! — urlao je Ditiramb  
u saglasju sa tutnjanjem opni. — Sve što treba da kažem je: ŽELIM  
KRAJ S...

— STANI!

— Da? Zašto?

— Šta s tim?

Bubnjanje je prestalo. Tama se povukla. Lament je klečao u pod-  
nožju katafalka. Ditiramb ga je gledao, naizgled zabavljen situacijom.

— Na trenutak si me uplašio, profesore. Mislio sam da idemo do kraja.

Lament je hrapavo i sporo disao. Parče slomljene cigarete mu je bilo zalepljeno na znojavom licu. Ditiramb ga je podigao.

— Upristoji se. Vreme nam je skoro isteklo.

— Dobro je. — promumlao je Lament. — Nisam siguran koliko bih još mogao da izdržim.

— Jedini lek za zaborav, dragi moj prijatelju, je sam zaborav. — Podigao je veliki zemljani vrč i nasuo tečnost u dva pehara.

— Ipak krug.

— Ali bez perpetualnog efekta. Bio si u pravu.

— Sledeći put smisli nešto drugo.

— Ako se setim.

— Znaš da nećeš.

Zidovi-saće su sijali blagim belim sjajem. Dr Ditiramb i prof. Lament su izručili Letu iz pehara u svoje sećanjem napaćene umove. Sveće su titrale pred gašenje i na katafalku je mogao da se vidi još samo zemljani vrč. Ubrzo se u mraku utopio i grubo urezani krasnopis: *Obliviosi aeternitatem sustinent.*